

**Moravče so najlepše –
Na sprehod z (ne)znanim Moravčanom**

Šola:

Osnovna šola Jurija Vege Moravče, Vegova 38, 1251 Moravče

Naslov naloge:

MORAVČE SO NAJLEPŠE – NA SPREHOD Z (NE)ZNANIM MORAVČANOM

Mentorja:

Simona Vidic, prof. slov. in zgod.; Haris Ljubijankić, mag. prof. geog. in mag. prof. nem.

Avtorji:

Eva Atanasova, Lina Bizilj, Rebeka Herle, Antea Hrabar, Karin Kopač, Bina Mlekuž, Liza Primožič, Tiana Prosenc, Alen Rožanec, Anja Pirnat, Ajda Urbanija, Ota Zupančič

Zahvala

Pri ustvarjanju tega dela so nam pomagali posamezniki iz našega domačega kraja. Vzeli so si čas, nam prisluhnili in delili z nami svoje znanje, razmišljanje in življenjske izkušnje.

Zahvaljujemo se Joži Zaveršnik za pomoč pri oblikovanju ideje, Alenki Tominšek za nasvete pri iskanju virov, Nastji Grad za izčrpno predstavitev Frana Detela in njegove rojstne hiše, Joži Žuna za prebrano zgodbo v narečju. Zahvala tudi vsem, ki so na novoletnem sejmu z nakupom piškotov pomagali pri pridobivanju sredstev za sodelovanje na turistični tržnici. Zahvala tudi Gregorju Ivanšku za pomoč pri postavitvi dokumenta na spletno stran in Jerneju Jemcu za pomoč pri uresničitvi ideje zloženke.

Za podporo in spodbudo se zahvaljujemo tudi ravnateljici OŠ Jurija Vege ge. Suzani Cvirn Guček.

Osnovna šola Jurija Vege Moravče,
Vegova 38, 1251 MORAVČE
Tel.: 01 723 12 10
E-pošta: suzana.cvirn-gucek@guest.arnes.si

NASLOV NALOGE: **MORAVČE SO NAJLEPŠE – NA SPREHOD Z (NE)ZNANIM MORAVČANOM**

Avtorji:

Eva Atanasova, Lina Bizilj, Rebeka Herle, Antea Hrabar, Karin Kopač, Bina Mlekuž, Liza Primožič, Tiana Prosenc, Alen Rožanec, Anja Pirnat, Ajda Urbanija, Ota Zupančič

Mentorja:

Simona Vidic, prof. slov. in zgod.; Haris Ljubijankić, mag. prof. geog. in mag. prof. nem.

Povzetek:

Tradicionalne elemente smo iskali v kulturni dediščini Moravč, trend pa z aktualnimi vsebinami. V naslednjem letu bo obletnica smrti Frana Detela, z dogodki ob tej obletnici pa bo Fran Detela zagotovo bolj v trendu. Z izborom in zapisi ter fotografijami na terenu je nastala zgibanka – turistični produkt, zasnovana s pomočjo QR kod. Turistični produkt smo poimenovali ***Moravče so najlepše – Na sprehod z (ne)znanim Moravčanom***.

Turistična ponudba v tej projektni nalogi je nastala z namenom priprave turističnega produkta. Naš **produkt** vključuje: sprehod skozi središče Moravč v družbi Frana Detela in njegovih prijateljev, pri čemer obiskovalca vodi zgibanka s kvizom in QR kodami; literarni natečaj ob 100- obletnici smrti Frana Detela in literarne večere v nadaljevanju, s katerim bi spodbujali ustvarjanje mlajših in malo manj mlajših ustvarjalcev v kulturi; Franovo ječmenovo kavo in Franove piškote; spominek – lonček z napisom *Moravče so najlepše* in moravškimi znamenitostmi. Ure v družbi Frana Detela in njegovih prijateljev bi lahko zaključili ob dobri hrani, saj danes v Detelovi rojstni hiši poleg slaščičarne in kavarne deluje tudi picerija. Naš produkt bi bilo mogoče v prihodnje razširiti ter vključiti bližnje naravne in kulturne znamenitosti.

Turistična ponudba v tej nalogi povezuje dejavnosti v kraju, šolo in turistično ponudbo kraja z zgibanko in literarnimi dogodki ob obletnici smrti Frana Detela. Delo bomo predstavili tudi na turistični tržnici, kjer si bo možno ogledati naš prospekt, zgibanko ter ob Franovi kavi in piškotih ter fotografijah Moravč v preteklosti in danes naš domači kraj doživeti še drugače. Nalogo je mogoče videti na šolski spletni strani, izvod naloge hranita tudi mentorja naloge.

Ključne besede: kulturna dediščina, turistična ponudba, Moravče, Fran Detela, Dane Zajc, Jurij Vega.

Kazalo

1. Uvod	5
2. Potek dela	5
3. Turistični produkt: zgibanka Moravče so najlepše – Na sprehod z (ne)znanim Moravčanom...6	6
3.1 Opis	6
3.2 Turistični produkt: zgibanka	7
3.2 Franova ječmenova kava in piškoti	12
3.3 Lokalne dobrote in spominek	12
4. Organizacija dogodka	13
4.1 Literarni natečaj z zaključkom v literarnem večeru	13
4.2 Literarni večeri	14
5. Stojnica na turistični tržnici	15
6. Zaključek.....	15
Literatura in viri:.....	16
Priloga 1: Zgibanka	17
Priloga 2: Prospekt za turistično tržnico.....	19
Priloga 3: Recept za Franove piškote	21
Priloga 4: Stojnica.....	22

1. Uvod

Moravče in Moravska dolina ležita v bližini geometričnega središča Slovenije. Tukaj lahko obiskovalec spozna kulturno pokrajino, bogato ljudsko izročilo ter mnoge kulturne in naravne zaklade, kot so stare domačije, ostanki gradov in številne cerkve, ter se odloči za oddih na eni od turističnih kmetij, ki ponujajo počitek in sprostitev. Na meji z občino Lukovico leži Gradiško jezero z zanimivimi možnostmi za rekreacijo in šport. Poleg teh zanimivosti obiskovalce pritegnejo tudi številne prireditve, ki jih organizirajo društva. Med najbolj obiskanimi so vsakoletni Pohod po nagelj na Limbarsko goro, Prvomajsko srečanje na Tuštanju, kmečki praznik, različni koncerti, kulturne prireditve, športna in druga tekmovanja.

Turistična ponudba v tej projektni nalogi je nastala zaradi priprave turističnega produkta za 39. državni festival Turistične zveze Slovenije Tradicija v trendu. Z idejo produkta, v katerega smo vključili QR kode, smo želeli v turistično ponudbo kraja dodati nekaj starega oz. novega za vse tiste, ki radi raziskujejo tudi drugače.

Naš **produkt** vključuje:

- sprehod skozi središče Moravč v družbi Frana Detela in njegovih prijateljev, pri čemer obiskovalca vodi zgibanka s kvizom in QR kodami;
- literarni natečaj ob 100. obletnici smrti Frana Detela in literarne večere v nadaljevanju, s katerimi bi spodbujali ustvarjanje mlajših in malo manj mlajših ustvarjalcev v kulturi;
- Franovo ječmenovo kavo in Franove piškote;
- spominek – lonček z napisom *Moravče so najlepše* in z moravškimi znamenitostmi.

Ure v družbi Frana Detela in njegovih prijateljev bi lahko zaključili ob dobri hrani, saj danes v Detelovi rojstni hiši poleg slaščičarne in kavarne deluje tudi picerija. Naš produkt bi bilo mogoče v prihodnje razširiti ter vključiti bližnje naravne (npr. ribniki v Zalogu) in kulturne znamenitosti (npr. moravški gradovi).

2. Potek dela

Letošnja tema je **Tradicija v trendu**. Dejavnost Turizem v šolskem letu 2024/25 obiskuje približno dvanajst otrok iz 7., 8. in 9. razreda. Srečevali smo se ob četrtkih na preduro, nekajkrat smo se dobili tudi po pouku.

Na prvih srečanjih smo se spoznavali, si pogledali pretekle naloge in dosežke aktivnosti za natečaj Turizmu pomaga lastna glava. Pot objavi razpisa Turistične zveze Slovenije (v nadaljevanju TZS) smo začeli pripravljati naš projekt. Odpravili smo se tudi na izlet v znan turistični kraj, v prednovoletni Salzburg, in opazovali tamkajšnjo turistično ponudbo.

Kaj je tradicija? V SSKJ pod geslom tradicija najdemo »kar se je ustalilo v življenju kake skupnosti s prenašanjem iz roda v rod; navada, običaj« (Fran, 2025). **Iskali smo zamisli** za letošnjo temo natečaja TZS. Idej je bilo veliko. Kaj je tradicionalno za naš kraj? Običaji, ljudje, naravne in kulturne znamenitosti, hrana in glasba. Pogovori so se vedno končali s turistično tržnico in tem, kako bomo tam produkt predstavili in pripravili nekaj za pojesti. Glede na letošnjo temo smo se odločili, da se bomo ukvarjali s **Franom Detelo in njegovimi prijatelji** ((ne)znanimi Moravčani iz preteklosti). Ugotavljali smo, kaj vse bi lahko počeli s Franom, in ponovno »brainstormali«.

Ponujali bi lahko Franove piškote v obliki deteljice, ki bi jih imenovali frančki, dodali bi še piškote v obliki moravškega mačka in legendo o njem, pripravili bi Franovo ječmenovo kavo, ki jo je zagotovo pil tudi Fran, vse to pa bi povezali s kavarno, slaščičarno in picerijo, ki delujejo v rojstni hiši Frana Detela. Naš glavni produkt bi bil sprehod po središču Moravč v družbi Frana Detela in z zgibanko s kvizom. Na koncu smo vse to vključili v produkt.

Pregledovali smo različne vire, od pisnih do elektronskih pa tudi ustnih, in z njimi dopolnjevali ugotovitve. Na podlagi pridobljenih znanj in informacij smo načrtovali delo. Obiskali smo posamezne točke, vključene v produkt. Znamenitosti in znamenite osebnosti smo si razdelili, jih raziskali in opisali. Posamezne zaključene celote smo opremili s fotografijami, ki smo jih posneli na terenu, in delo pod vodstvom mentorjev povezali v celoto.

Ker je osrednja osebnost Fran Detela in ker stoji njegova rojstna hiša v središču Moravč, smo za glavni prostor produkta izbrali središče Moravč. Pripravili smo **zgibanko s kvizom in QR kodami** za sprehod v družbi Frana Detela po središču Moravč in za spoznavanje našega kraja.

Ciljna publika so prebivalci sosednjih občin, zato bomo produkt oglaševali v Domžalcu in glasilih sosednjih občin. Zgibanka bo na voljo tudi v Detelovi rojstni hiši in krajevni knjižnici.

3. Turistični produkt: zgibanka Moravče so najlepše – Na sprehod z (ne)znanim Moravčanom

3.1 Opis

Obiskovalec se ob obisku Moravč ustavi v Kavarni in slaščičarni Detelca (Trg svobode 15a, 1251 Moravče), ki deluje v rojstni hiši Frana Detela, in tam prevzame zgibanko. V družbi Frana Detela in njegovih prijateljev se odpravi po središču Moravč, po poti, ki jo je Fran v otroških letih prehodil mnogokrat. Obiskovalca na poti vodi **zgibanka s kvizom**, na kateri je zarisana pot po točkah, kjer se lahko ustavi. Z uporabo telefona in QR kodami obiskovalec dostopa do različnih virov in spozna Moravče, Franove prijatelje in se hkrati še sprehodi. Po približno eni uri Detela obiskovalca pospremi na izhodišče. Tam odda izpolnjen kviz. Če odgovori na vsa vprašanja pravilno, dobi kupon za Franovo ječmenovo kavo. V Detelci ima obiskovalec možnost tudi kupiti spominke z Moravškega.

Med vsemi v letu 2025 oddanimi kvizi bomo izžrebali nekoga, ki bo na posebnem dogodku (**literarnem večeru**), ki ga bomo organizirali ob 100. obletnici smrti Frana Detela, dobil košarico moravških dobrot in lonček z napisom **Moravče so najlepše**. Na tem dogodku se bo zaključil tudi **literarni natečaj, posvečen Franu Deteli**. V nadaljevanju si bomo prizadevali ohraniti literarne večere, s tem dogajanjem pa obnoviti čitalniško gibanje iz 2. polovice 19. stoletja, ko so se ljudje v čitalnicah družili in se zbirali ob branju in petju.

Obiskovalec na svojem obisku v Moravčah spozna **krajevno kulturno zgodovino in znamenitosti kraja**, hkrati pa je tudi na svežem zraku, se giblje in se druži. Razmišlja tudi o prebranem in videnem ter odgovarja na vprašanja. Samo pohajkovanje in naloge so namenjene osebam, starim od 9 do 99 let.

Naloga obiskovalcev je v spletnih virih poiskati odgovore na vprašanja iz zgibanke. Kviz bomo v prihodnosti naredili tudi v elektronski obliki.

3.2 Turistični produkt: zgibanka

Odločili smo se, da bomo naredili zgibanko v velikosti A4, razdeljeno na tri dele. Zgibanko s kvizom smo oblikovali v orodju CANVA. Vprašanjem smo dodali QR kode, ki vodijo do spletnih strani, na katerih je mogoče poiskati odgovore na vprašanja na zgibanki.

Izbrali smo zanimive vsebine, ki smo jih (iz pisnih ali ustnih virov) naložili na spletno stran šole. Kode smo potem dodali v zgibanko k posameznim vprašanjem. Podatki, ki vodijo do pravilnega odgovora, so tako dostopni na spletni strani in obiskovalec do njih pride tako, da s telefonom slika QR kodo. V prihodnosti nameravamo ta kviz narediti tudi v elektronski obliki.

Pregledali smo pisne vire v literaturi in na spletu ter vključili tudi ustne vire o Franu Deteli in njegovih prijateljih. Obiskali smo oba lokala v Detelovi rojstni hiši. Poudarek smo dali zlasti na Frana Detela, tudi zato ker v letu 2026 mineva 100 let od njegove smrti.

V zgibanki najdemo predstavitev produkta, prostor za podatke obiskovalca, vprašanja z osnovnimi podatki in QR kode.

Vsebina zgibanke: 6 točk na zemljevidu s 6 vprašanji

V projektni nalogi navajamo vprašanja za obiskovalca in vsebino zgibanke. Zgibanka je tudi v *Prilogi 1*.

1. točka

Napis na zgibanki:

1. (Ne)znani Moravčan – Fran Detela

Fran Detela je bil slovenski pisatelj in dramatik, ki se je rodil leta 1850 v Moravčah, 3. decembra tako kot Prešeren. Po njem se imenujejo ulice v Ljubljani, Novem mestu, Domžalah in Mengšu ter cesta v Moravčah. Služboval je kot profesor, ravnatelj in knjižničar.

VPR.: Kaj je danes v Detelovi rojstni hiši?

Objava na spletu:

(Ne)znani Moravčan – Fran Detela

Fran Detela je bil slovenski pisatelj in dramatik, ki se je rodil leta 1850 v Moravčah, 3. decembra tako kot Prešeren. Služboval je kot profesor, ravnatelj in knjižničar. Po njem se imenujejo ulice v Ljubljani, Novem mestu, Domžalah in Mengšu ter cesta v Moravčah.

V središču Moravč ob cerkvi na Trgu svobode v Moravčah stoji pisateljeva rojstna hiša, danes je to Trg svobode 15 in 15.a. Poslopje je bilo v lasti pisateljeve družine od 16. stoletja do leta 1920, ko ga je kupila Ivana Klopčič.

20. septembra 1931 so na Jurkovi hiši odkrili spominsko ploščo z reliefom njegovega obraza, delo kiparja Tineta Kosa. Danes sta lastnika Jurkove hiše dva in v njem sta tudi dva lokala: Kavarna in slaščičarna Detelca, v kateri je urejena Detelova spominska soba, ter Gostilna in picerija pri Jurku, kjer je urejena spominska vitrina. Franu so se v piceriji poklonili tudi tako, da imajo na jedilnem listu pico Detela.

Lastnica Kavarne in slaščičarne Detelca je družina Osolnik, najemnik lokala pri Jurku pa je Marko Zalokar, pravnuk Ivane Klopčič. Spominska plošča je bila poškodovana, zato so jo med prenovo stavbe odstranili. V letu 2026 bo obletnica Franove smrti in lastniki kavarne načrtujejo obnovo spominske plošče in njeno ponovno postavitve.

(NMD, str. 6; obisk v Detelci, Nastja Grad, 31. 1. 2025)

Kavarna in slaščičarna Detelca ima v predprostoru omaro s steklenimi vrati, v kateri so naprodaj lokalne dobrote. Vključeni so tudi v projekt Srce Slovenije in imajo certifikat kakovosti za svoje izdelke: Orehovi rogljički, Moravski med, **Franovi piškoti**. V svoji ponudbi imajo poleg kave in pijače še sladoled in druge slaščice.
([Kavarna in slaščičarna Detelca](#))

2. točka

Napis na zgibanki:

2. Jurij Vega – »Mi smo vega«

Pred približno 270 leti se je rodil Jurij Vega. Rodil se je v Zagorici, v kmečki družini staršema, ki sta se pisala Veha. Osnovno znanje si je pridobil pri domačem duhovniku in v bližnjem kraju, s 13 leti pa je odšel v Ljubljano v jezuitsko šolo.

VPR.: Ali je Jurij Vega obiskoval šolo v Moravčah?

»Mi smo Vega, mi smo mega, tu na znanje vsak prisega,
umetnost, spretnost vse vrline, se nas vegovcev drže.«

Objava na spletu:

Jurij Vega – »Mi smo vega«

Pred približno 270 leti se je v kmečki družini staršema, ki sta se pisala Veha, rodil Jurij Vega. Rodil se je v Zagorici. Osnovno znanje si je pridobil pri domačem duhovniku in v Moravčah, s 13 leti pa je odšel v Ljubljano v jezuitsko šolo. Tam je bil njegov sošolec med drugim tudi Anton Tomaž Linhart. Jurij Vega je bil slovenski matematik, fizik, topničar, topniški častnik, geodet in po njem so leta 1967 v Moravčah poimenovali tudi novozgrajeno osnovno šolo ...

([Pomembne Slovenke in Slovenci, Jurij Vega](#))

Šola v Moravčah je omenjena že leta 1777, stara šolska zgradba je bila zgrajena leta 1865, leta 1967 pa so zgradili novo šolo, to je zgradbo, v kateri je danes šola. Ime je dobila po Juriju Vegi, ki je v moravškem župnišču pridobil osnovno znanje branja in pisanja. Poleg kipa je v šoli tudi spominska soba, kamor so vsi vabljeni na ogled.

([OŠ Jurija Vege](#))

O Juriju Vegi govori tudi šolska himna:

*»V dolini prelepi je mnogo poti, otroci hitimo po njih, se mudi.
hitimo v šolo nas čaka modrost, črke, številke in znanja sladkost.
Po Juriju Vegi ima šola ime, on cenil je znanje, zanj dal je srce.
Učitelji nam vlivajo vso modrost in lepe nasvete, življenja svetost.*

*Mi smo Vega, mi smo mega, tu na znanje vsak prisega,
umetnost, spretnost vse vrline, se nas vegovcev drže.*

*Mi smo Vega, mi smo mega, lepa beseda tu vse dosega,
v življenje mi pogumno gremo, učeni vegovci smo mi.«*

([Himna OŠ Jurija Vege](#))

3. točka

Napis na zgibanki:

3. Legenda o moravškem mačku – Kip moravškega mačka

Med zgodbami, ki krožijo po Moravčah, je najbolj znana zgodba o moravškem mačku. V letu 2024 so tako moravškemu mačku, ki je moravško ime ponesel naokrog po svetu, postavili še spominsko obeležje.

VPR.: Namesto katere živali so v gostilni postregli mačka?

Objava na spletu:

Legenda o moravškem mačku – Kip moravškega mačka

Med zgodbami, ki krožijo po Moravčah, je najbolj znana zgodba o moravškem mačku. V letu 2024 so tako moravškemu mačku, ki je moravško ime ponesel naokrog po svetu, postavili še spominsko obeležje.

([Obeležje moravškemu mačku](#))

Zapis v narečju gre tako:

Maravšk mačk

Maravčane zo rad hecajo, di so mačk. Do taga ja pa kola pršwo. Pravjo d' ja biu jan gustilničar, k ja jan družb postrego z mačkam, namest d' ba jam dau zajca. U kir gustilən ja to bwo ni ko zo več važn. Jan prawjo d' ja bwo to »Na mwak« druh pa d' ja bwo dære, Pr Štourənk. K so pa gosti do kuonca pujedl, so pa djal: »Mau, je bwo duobr.« Pa učasəh so se kəšan stjəpl zarad taga.

Druga zgodba pa je v obliki pesmi:

*Moravčani se skup zbero,
starega mačka odero,
dva za noge, dva za rep,
maček ma prekratek rep.*

*Moravčani so pa mačka klal,
na Trzen so pa rep poslal,
zjutraj je še miš lovil,
opoldne pa že v piskru bil.*

([Kdo je moravški maček?](#); Stražar, str. 219–220)

4. točka

Napis na zgibanki:

4. Knjižnica Daneta Zajca – Življenje s kulturo

Med ogledom Moravč na Knjižnici Daneta Zajca opazimo tablo z opisom čitalniškega gibanja, pred knjižnico pa kip Daneta Zajca. Na tabli je veliko podatkov, za odgovor na vprašanje pa bo treba na splet.

VPR.: Kdaj se je prvič odprla knjižnica v Moravčah?

Objava na spletu:

Knjižnica Daneta Zajca – Življenje s kulturo

Med ogledom Moravč na Knjižnici Daneta Zajca opazimo tudi tablo z opisom čitalniškega gibanja. Na tej tabli je veliko podatkov o tem, kako so v preteklosti skrbeli za kulturno življenje. Knjižnica, pred katero stojimo, je poimenovana po Danetu Zajcu.

Dane Zajc je bil slovenski pesnik, dramatik, esejist in knjižničar. Rodil se je leta 1929 v Zgornji Javoršici, umrl leta 2005. Bil je predsednik Društva slovenskih pisateljev in član SAZU. Je tudi dobitnik Prešernove nagrade.

Knjižnica tudi danes tako kot včasih čitalnice skrbi za kulturno življenje v kraju. Poleg tega da skrbi za branje, organizira različne dogodke in razstave, pod njenim okriljem delujejo tudi bralni krožki za odrasle in mladino. Oglej si trenutno razstavo!

([Krajevna knjižnica Daneta Zajca](#))

Ljudska knjižnica je bila ustanovljena leta 1871, potem je v Moravčah delovala še Sokolska knjižnica, leta 1948 so knjižnico ustanovili na novo in jo po moravškem rojaku poimenovali Knjižnica Frana Detela. Delovala je v Zadržnem domu in od leta 1965 v Kulturnem domu. Od 1961 je krajevna knjižnica podružnica Knjižnice Domžale. Od leta 2012 je v novih prostorih, v prostorih nekdanje trgovine.

([Zgodovina moravske knjižnice](#))

5. točka

Napis na zgibanki:

5. Središče Moravč – Moravče včeraj, danes, jutri

Moravče so bile trg, to je kraj s cerkvijo in trgov. Skozi leta se je kraj spreminjal. Stavbe so propadale in krajani so sezidali nove, kraj se je razvijal.

VPR.: Poišči razlike med preteklostjo in sedanjostjo.

Objava na spletu:

Središče Moravč – Moravče včeraj, danes, jutri

Ko se obiskovalec pripelje v Moravče iz domžalske strani, ga sprejme prepoznaven pogled na Moravče, na katerem izstopa cerkev z dvema zvonikoma. V središču kraja stoji baročna cerkev sv. Martina. Moravska dolina, nekoč imenovana dolina gradov, ima danes ohranjen le grad Tuštanj iz 15. stoletja, ki skriva številne neprecenljive vrednosti. V okolici Moravč so tudi številne druge arhitekturne znamenitosti, kot so stare hiše, kozolci in znamenja. Na urejeni učno-sprehajalni poti ob Rači so številni mlini in perišča.

([Kratka zgodovina Moravč](#))

Moravče so se skozi čas spreminjale. Če se obiskovalec postavi na današnje avtobusno postajo in se prek QR kode odpravi v preteklost, ga fotografije na spletni strani odpeljejo v druge čase, v čas Frana Detele. Že zelo hitro opaziš, da je bilo središče Moravč včasih čisto drugačno. Poišči tri razlike, ki jih opaziš.

([Moravče nekoč](#))

6. točka

Napis na zgibanki:

6. Moravče so najlepše – s prijatelji v dobri družbi

Že Prešeren je prišel poslušat moravske ljudske pevce in tradicija dobrih pevcev se ohranja v današnji čas. Na Moravškem organizirajo tudi nekaj množično obiskanih glasbenih prireditev (npr. Po nagelj na Limbarsko goro in Prvomajsko srečanje v Tuštanju). Lepo povabljen! Še prej pa odgovori na vprašanje.

VPR.: Pred koliko leti je znani moravški narodnozabavni ansambel posnel pesem o Moravčah?

Objava na spletu:

Moravče so najlepše – s prijatelji v dobri družbi

Že največji slovenski pesnik Prešeren je prišel poslušat moravške ljudske pevce in tradicija dobrih pevcev na Moravškem se ohranja v današnji čas. V bližnjih krajih, ki spadajo pod Občino Moravče, organizirajo tudi nekaj množično obiskanih glasbenih prireditev (npr. Po nagelj na Limbarsko goro, Prvomajsko srečanje na Tuštanju). Prešeren je po enotedenskem bivanju v Moravčah pred 140 leti napisal pesem **Pod oknom**.

»Lunca sije, kladvo bije, trudne pozne ure že; pred neznane srčne rane meni spati ne puste.«
([Spominska tabla Prešernu](#))

Ansambel Mihe Dovžana je s pesmijo **Moravska dolina** prispeval k prepoznavnosti Moravske doline. Besedilo, ki ga je napisal Rado Kokalj, rojen na Vrhpoljah. Gospod Rado je bil glasbenik, pedagog, igral in učil je igranja na citre. Besedilo gre tako:

»Tja pod Zasavsko hribovje, kjer mladi gozdovi brste,
v vznožje pod Limbarsko goro se tiha dolina je skrila.
Stari gradovi molčijo, nad holmiger lipa med,
truden popotnik se sklanja, v studencu si žejo gasi.

Tam je Moravska dolina in misli mi k tebi beže,
polna spominov mladosti, kot žitno polje valove.

Bistri potočki šumijo in dolbejo skrivne steze,
vas do vasice se sklanja, dekleta na polja hitijo.
Zvečer bodo fantje na vasi zapeli dekletom pod oknom,
pesem se njihova zlila s šumenjem bo temnih gozdov.«

([Besedilo pesmi Moravska dolina](#); [Prispevek o Radu Kokalju](#), [Moravska dolina - uradna svečana pesem Občine Moravče](#))

Med bolj poznanimi pesmimi, ki opevajo Moravče, je tudi skladba **Moravče so najlepše**. Besedilo za to uspešnico ansambla Svetlin je zapisal Ivan Sivec, avtor glasbe pa je Milan Kokalj. Ansambel Svetlin so leta 1991 ustanovili bratje Svetlin. Najprej je deloval kot Trio Svetlin, potem pa so ga razširili.

»Sred' pravljicne doline pod Limbarsko goro
ležijo lepe njive, gozdovi za vodo.
Po hribih posejanih veliko je vasi,
v Moravče je speljanih na ducate poti.

Na griču razprostira se trg stoletja že,
tu svetega Martina spoštujejo ljudje.
Na trgu pod zvonikom sto ljubkih hiš stoji,
pod staro vaško lipo ponosen rod živi.

Moravče so najlepše, tu dobri so ljudje,
le tu je dneve srečne uživalo srce.
Moravče so najlepše, ostalo bo tako,
doma vse dni ljubeče mi urice teko.

Domov po beli cesti rad vedno pohitim,
hlade gozdovi senčni v vročini me vse dni.
Na njivah pridna roka od daleč se pozna,
po hišah dobra volja odpira vrata vsa.

Za praznik, v nedeljo vsak rad še v cerkev gre,
ker dajo domačije na dobro še ime.
Si s pesmijo popoldne polepša vsakdo rad,
veliko dobre volje prinese vinček zlat.«

([Ansambel Svetlin – Moravče so najlepše](#); [Besedilo pesmi](#))

3.2 Franova ječmenova kava in piškoti

Priprava Franove ječmenove kave

Zakaj Franova ječmenova kava? Fran Detela je baje zelo rad pil ječmenovo kavo, saj je bila prava kava draga. Temu napitku danes rečemo tudi *bela kava*, *žitna kava*, *proja* ... Pogledali smo si, kako se ta napitek pripravlja, in ga tudi poskusili. Uporabili smo mleko lokalnega ponudnika. Zelo nam je bila všeč. Dodajamo recept za pripravo tega napitka. Kuhano ječmenovo kavo bo obiskovalec dobil v lončku z nalepko **Moravče so najlepše** in **Franova ječmenova kava**.

Priprava ječmenove kave

V pol litra hladne vode dodamo 2 žlici kavnega nadomestka. Počakamo, da zavre, nato odstavimo in pustimo, da se usede. Tako dobimo črno žitno kavo. Segrejemo mleko, vanj skozi gosto cedilo precedimo črno žitno kavo, po želji dodamo sladkor in premešamo. Napitek pripravimo iz tretjine kave in dveh tretjin mleka. Precejen prevretek kavnega nadomestka lahko shranimo v hladilniku in ga po potrebi vmešamo v toplo mleko.

Priprava Franovih piškotov iz lokalnih sestavin

Za piko na i bo obiskovalec dobil še Franove piškote v obliki deteljice in moravškega mačka, pripravljene z ljubeznijo in iz lokalnih sestavin. V času priprav za novoletni sejem, ki je potekal konec novembra v OŠ Jurija Vege, smo pekli piškote, ki smo jih potem okrasili in prodajali (slika 1). Recept je v Prilogi 3.

Slika 1: Peka piškotov za novoletni sejem

3.3 Lokalne dobrote in spominek

Obiskovalec bo lahko na koncu tega sprehoda lokalne sestavine in izdelke tudi kupil v Detelovi rojstni hiši (npr. Franova ječmenova kava, Franovi piškoti). Naš pogovor se je večkrat končal pri spominku z Moravškega. Odločili smo se za skodelico z napisom **Moravče so najlepše** na

eni strani in na drugi strani z moravškimi znamenitostmi. Moravče bomo na tržnici promovirali tudi s starimi fotografijami, ki jih bomo predstavili skupaj z današnjim stanjem.

4. Organizacija dogodka

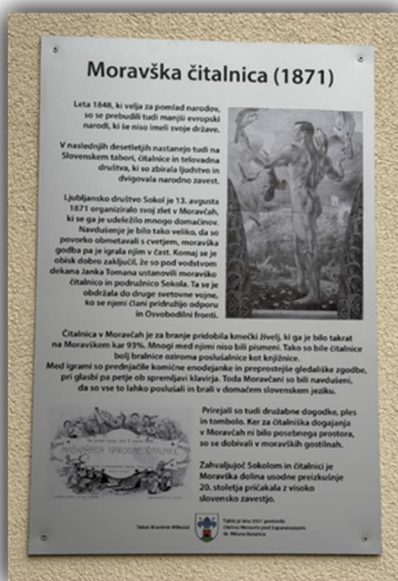
4.1 Literarni natečaj z zaključkom v literarnem večeru

Razmišljali smo, kako bi še lahko obnovili spomin na književnika Frana Detela. Pomislili smo na čitalniško gibanje, ki je omenjeno tudi na tabli na Knjižnici Daneta Zajca (sliki 2 in 3). Domislili smo se literarnega natečaja in literarnega večera.

Vključili bomo OŠ Jurija Vege, Občino Moravče in Knjižnico Domžale ter lokalna društva. OŠ Jurija Vege bo tako najprej v šolskem letu 2025/26 organizirala **literarni natečaj** v počastitev 100. obletnice smrti Frana Detele z zaključkom v **literarnem večeru**. Na tem dogodku bodo razglašeni zmagovalci literarnega natečaja, na dogodek pa bodo povabljeni tudi drugi ustvarjalci, ki živijo ali izhajajo iz Moravč. S tem bomo obnovili čitalniško gibanje iz 2. polovice 19. stoletja, ko so se ljudje v čitalnicah družili in se zbirali ob branju in petju.

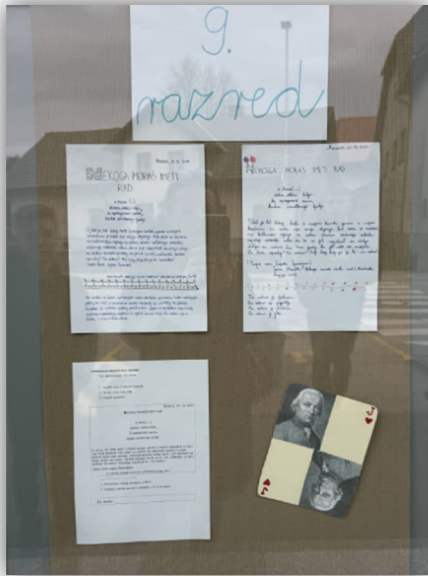

Slika 2: Knjižnica Daneta Zajca

Slika 3: Tabla na fasadi knjižnici

Ob slovenskem kulturnem prazniku bo OŠ Jurija Vege, kot že deset let do zdaj, organizirala **natečaj Prešernovo pero**, na katerem učenci tekmujejo v pisanju z roko. Nagrajeni izdelki so razstavljeni v Knjižnici Daneta Zajca. Učenci vsako leto prepisujejo odlomek izbranega avtorja, letos je bil to Ivan Minatti (foto). Za odlomek, ki ga bodo učenci prepisovali v šolskem letu 2025–26, bomo komisiji predlagali odlomek iz besedila Frana Detela.

Slika 4: Prešernovo pero –
razstava v knjižnici

Slika 5: Srečanje v Detelci

4.2 Literarni večeri

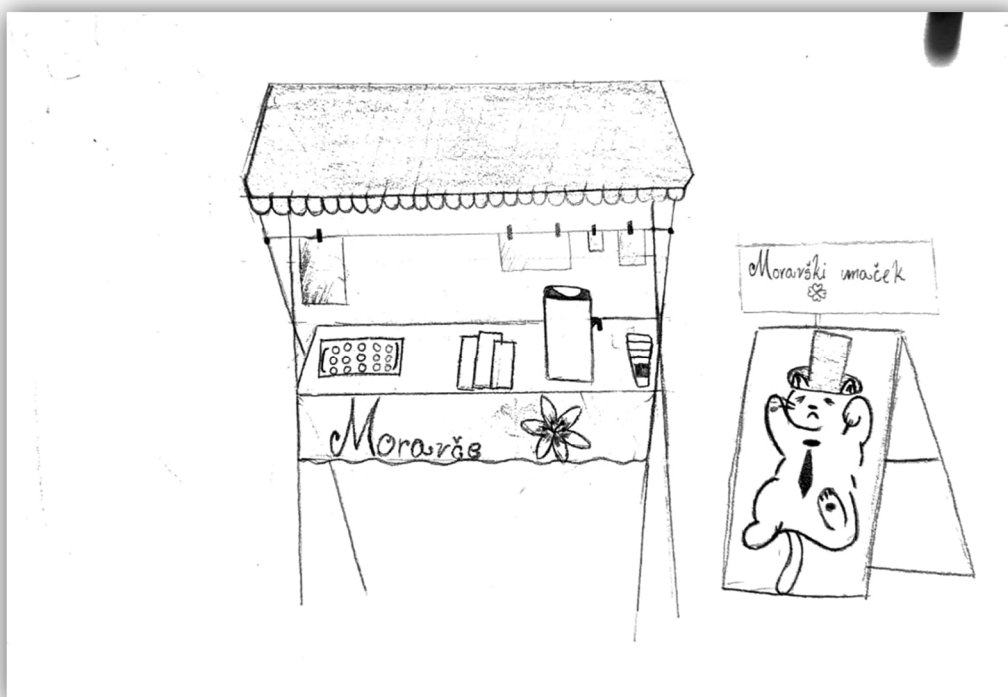
V nadaljevanju bodo v tako imenovani Detelovi sobi v slaščičarni Detelca dvakrat letno potekali **literarni večeri V družbi (ne)znanega Moravčana**, na katerih bodo imeli priložnost sodelovati mladi in manj mladi ustvarjalci v kulturi. Za pokušino smo v Detelovi sobi v Kavarni in slaščičarni Detelca **izvedli literarno srečanje** (sliki 5 in 6), na katerem smo brali besedila, ki so jih ustvarili učenci OŠ Jurija Vege.

Slika 6: Srečanje v Detelci

5. Stojnica na turistični tržnici

Na **turistični tržnici** bomo pripravili predstavitev domačega kraja in našega produkta. Za to bomo uporabili fotografije Moravč v preteklosti in danes, prospekte (Priloga 2) o našem produktu, ki jih bomo delili med obiskovalci, in zgibanke (Priloga 1) s kvizom za obiskovalce. Pripravili bomo tudi knjižico moravških znamenitosti, ki si jo bodo lahko obiskovalci pogledali in dobili kakšno idejo za izlet. Na ogled bomo postavili zapis v narečju za zgodbo o moravškem mačku, himno OŠ Jurija Vega in še kaj. S sabo bomo prinesli tablice za prikaz naše naloge, pripravljenega promocijskega spota in moravških znamenitosti. Skuhali bomo ječmenovo kavo in jo nalili v lončke z vabilom v Moravče. V košaricah bomo ponudili Franove piškote v obliki deteljice, moravškega mačka in še kaj. Na stojnico (Priloga 4) bomo postavili spominek – skodelice z napisom Moravče so najlepše. S temi izdelki bomo vabili obiskovalce v Moravče. Na turistični tržnici bo sodelovalo devet učencev.

6. Zaključek

Čas za oddajo naloge se je hitro bližal, zato smo konec februarja dokončali še zadnje popravke. Pregledali smo opravljeno delo in se pogovorili o izvedbi. Ponosni smo na doseženo, zlasti pa na to, kaj smo naredili – od prvih zamisli do izdelkov. Skupaj nam je uspelo. Pri tem smo se naučili veliko novega. Delali smo različne stvari: od načrtovanja, raziskovanja, iskanja podatkov do učenja, poleg tega pa smo se tudi družili in se imeli dobro. Obiskovalcem želimo na zanimiv način predstaviti Moravče in upamo, da nam je to uspelo. Svoje delo bomo predstavili tudi na turistični tržnici, kjer si bo mogoče ogledati naše izdelke in tudi preizkusiti različne dobrote. Nalogo, ki smo jo izdelali, bo mogoče videti na spletni strani OŠ Jurija Vege Moravče, izvod naloge pa hranita tudi naša mentorja. Cilj narediti nekaj tradicionalnega v trendu nam je uspel s pomočjo šole, društev in lokalnih obrtnikov. Veselimo se že naslednjega leta in novih izzivov.

Literatura in viri:

- Ansambel Svetlin. (28. 4. 2015). Moravče so najlepše. <https://www.youtube.com/watch?v=o1TCD47Unlg>
- Besedilo.si. (b. d.) Moravče so najlepše. <https://www.besedilo.si/ansambel-svetlin/moravce-so-najlepse>
- Brvar, B. (2021). Dr. Fran Detela. *Novice iz Moravške doline*, XXII/6 (6. 9. 2021), str. 27–31.
- Fale, B. (b. d.). *Prvi šolski dan*. <https://www.osmoravce.si/2022/09/06/prvi-solski-dan-3/>
- Grad, N. Obisk v Detelci, 31. 1. 2025.
- K. P. (23. 9. 2022). *Pomembne Slovenke in Slovenci*. <https://www.rtvsllo.si/enostavno/pomembne-slovenke-in-slovenci/pomembne-slovenke-in-slovenci-jurij-vega/641345>
- Knjižnica Domžale. (b. d.). *Krajevna knjižnica Daneta Zajca*. <https://www.knjiznica-domzale.si/Enote/Knji%C5%BEnica-Daneta-Zajca-Morav%C4%8De>
- Knjižnica Domžale. (b. d.). *Zgodovina*. <https://www.knjiznica-domzale.si/Enote/Knji%C5%BEnica-Daneta-Zajca-Morav%C4%8De/Zgodovina>
- Knjižnica Domžale. (b. d.). *Moravče*. <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/moravce-5/>
- Razvojni center srca Slovenije. (b. d.). *Kavarna in slaščičarna Detelca*. <https://srce-slovenije.si/predmet/kavarna-in-slascicarna-detelca/>
- R. V. (2021). V slovo častnemu občanu Radu Kokalju. *Novice iz Moravške doline*, XXII/6, str. 27–31.
- Čop, T., Kokalj, M. (2021). Moravška dolina – uradna svečana pesem Občine Moravče. *Novice iz Moravške doline*, XXII/2, str. 40–41.
- Občina Moravče. (21. 8. 2024). *Župan odkril spominsko obeležje našemu moravškemu mačku*. <https://domzalec.si/novice/dobre-novice/zupan-odkril-spominsko-obelezje-nasemu-moravskemu-macku/>
- Občina Moravče. (b. d.) *Župan v sv. Andreju odkril spominsko tablo Francetu Prešernu*. <https://www.moravce.si/objava/912193>
- OŠ Moravče. (b. d.). *Šola je dobila ime po ...* <https://www.osmoravce.si/podatki/>
- Portal osrednje Slovenije. (3. 3. 20219). *Kdo je moravški maček?* <https://portal-os.si/kdo-je-moravski-macek/>
- Fran, SSKJ. *Tradicija*. <https://fran.si/>
- Stražar, S. (1979). *Moravška dolina*. Ljubljana, Mladinska knjiga, str. 219–220
- Visit Ljubljana. (b. d.). *Moravče*. <https://www.visitljubljana.com/sl/obiskovalci/znamenitosti-in-aktivnosti/regija-osrednja-slovenija/moravce/>

Priloga 1: Zgibanka

100. obletnica smrti

Fran Detela

Moravče so najlepše

11. julij 1926

NA SPREHOD Z (NE)ZNANIM MORAVČANOM

Dragi obiskovalec/-ka !

Preden se odpraviš na pot, na kateri te bo spremljal Fran Detela s prijatelji, še nekaj napotkov. Pot začneš na Trgu svobode 15 in jo na tem mestu tudi končaš. Na poti ti bo pomagal zemljevid. Na vsako točko se navezuje tudi vprašanje kviza.

Za sodelovanje na kvizu potrebujemo tudi nekaj tvojih podatkov.

Ime in priimek: _____

Kontakt (tel., e-naslov): _____

Avtorji:

Lina Bizilj, Rebeka Herle, Antea Hrabar, Karin Kopač, Bina Mlekuž, Anja Pirnat, Liza Primožič, Tiana Prosenč, Alen Rožanec, Ajda Urbanija, Ota Zupancič, Eva Atanasova

Mentorja:

Simona Vidlič, prof. slov. in zgod.,
Haris Ljubijankić, mag. prof. nem. in geog.

Trg s spomenikom

1. (Ne)znani Moravčan – Fran Detela

Fran Detela je bil slovenski pisatelj in dramatik, ki se je rodil leta 1850 v Moravčah, 3. decembra tako kot Prešeren. Po njem se imenujejo ulice v Ljubljani, Novem mestu, Domžalah in Mengšu ter cesta v Moravčah. Služboval je kot profesor, ravnatelj in knjižničar.

Kaj je danes v Detelovi rojstni hiši?

3. Legenda o moravškem mačku – Kip moravškega mačka

Med zgodbami, ki krožijo po Moravčah, je najbolj znana zgodba o moravškem mačku. V letu 2024 so tako moravškemu mačku, ki je moravško ime ponesel naokrog po svetu, postavili še spominsko obeležje.

Namesto katere živali so v gostilni postregli mačka?

2. Jurij Vega – »Mi smo vega«

Pred približno 270 leti se je rodil Jurij Vega. Rodil se je v Zagorici, v kmečki družini staršema, ki sta se pisala VEGA. Osnovno znanje si je pridobil pri domačem duhovniku in v bližnjem kraju, s 13 leti pa je odšel v Ljubljano v jezuitsko šolo.

Ali je Jurij Vega obiskoval šolo v Moravčah?

5. Središče Moravč – Moravče včeraj, danes, jutri

Moravče so bile trg, to je kraj s cerkvijo in trgov. Skozi leta se je kraj spreminjal. Stavbe so propadale in krajani so sezidali nove, kraj se je razvijal.

Poišči razlike med preteklostjo in sedanjostjo.

4. Knjižnica Daneta Zajca – Življenje s kulturo

Med ogledom Moravč na knjižnici Daneta Zajca opazimo tablo z opisom čitalniškega gibanja, pred knjižnico pa kip Daneta Zajca. Na tabli je veliko podatkov, za odgovor na vprašanje pa bo treba na splet.

Kdaj se je prvič odprla knjižnica v Moravčah?

6. Moravče so najlepše – S prijatelji v dobri družbi

Že Prešeren je prišel poslušat moravske ljudske pevce in tradicija dobrih pevcev se ohranja v današnji čas. Na Moravškem organizirajo tudi nekaj množično obiskanih glasbenih prireditev (npr. Po nagelj na Limbarsko goro in Prvomajsko srečanje v Tuštanju). Vabljeni! Še prej pa odgovorite na vprašanje.

Pred koliko leti je znani moravški narodnozabavni ansambel posnel pesem o Moravčah?

Opomba: Zgibanka je nastala kot produkt pri projektu Turizmu pomaga lastna glava T25 v letu 2024/25. Za vse dodatne informacije smo na voljo na 01 7231 210 in o-y-moravce.lj@guest.arnes.si

Priloga 2: Prospekt za turistično tržnico

Avtorji:
Lina Bizilj, Rebeka Herle,
Antea Hrabar, Karin Kopač,
Bina Mlekuž, Liza Primožič,
Tiana Prosenc, Alen Rožanec,
Ajda Urbanija, Ota Zupancič,
Eva Atanasova

Mentorja:
Simona Vidic, prof. slov. in zgod.,
Harris Ljubijankić, mag. prof. nem. in
geog.

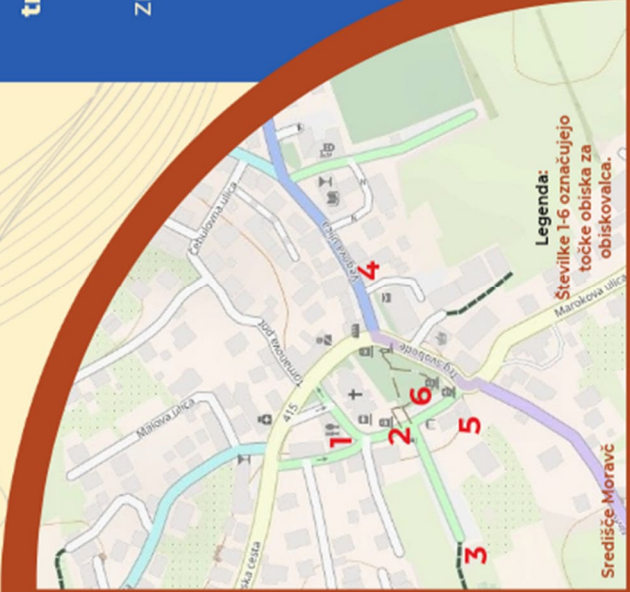
O NAS

Tudi letos naš krožek sodeluje na
državnem festivalu
Turizmu pomaga lastna glava.

Letošnja tema je **Tradicija v
trendu**, zato smo izbrali znane in
manj znane osebnosti in
zanimivosti iz naše tradicije,
značilne za Moravče in Moravško
dolino.

Preoblikovali smo jih in jih
prilagodili sodobnemu času.
Pri tem smo uporabili nove
tehnologije.

Legenda:
Številke 1-6 označujejo
točke obiska za
obiskovalce.

Središče Moravč

**MORAVČE SO
NAJLEPŠE -
Na sprehod z
(ne)znanim
Moravčanom**

**SPREHOD
VKLJUČUJE:**

- **SPREHOD PO SREDIŠČU
MORAVČ** v družbi
(ne)znanega Moravčana in
njegovih prijateljev
- **ZGIBANKO s kvizom** in QR
kodami

LITERARNI NATEČAJ
ob obletnici
(ne)znanega Moravčana in
literarne večere v
nadaljevanju

- **(NE)ZNANČEVO**
ječmenovo kavo in
piškote
- **SKODELICO** z napisom
Moravče so najlepše in z
moravškimi znamenitostmi.

Turistični produkt Moravče so najlepše je
nastal za 39. državni festival Turistične
zveze Slovenije Tradicija v trendu.

Z idejo produkta, v katerega smo vključili
QR kode, smo želeli v

TURISTIČNO PONUDBO KRAJA
dodati nekaj starega oz. novega
za vse tiste, ki radi raziskujejo
tudi drugače.

Za nastanek tega produkta
smo prebrskali **CEL KUP**
LITERATURE v papirni obliki
in na spletu. Poleg tega smo
uporabili tudi **USTNE VIRE**.

Vključili smo **GLASBO**, saj je
to tista umetnost, ki
povezuje in pomirja, pomaga
ohranjati tradicionalno in
dobro vpliva na naše počutje.

Ukvarjali smo se z našo
DEDIŠČINO, kamor spadajo
tudi zgodbe in pripovedi, pri
tem pa spoznavali tudi
moravško narečje.

ŠOLSKO LETO 2024/2025

OSNOVNA ŠOLA JURIJ VEGA
VEGOVA ULICA 38,
1251 MORAVČE

T: 01 732 10 03
E: o-jvmoravce.lj@guest-arnes.si

Priloga 3: Recept za Franove piškote

Turizmu pomaga lastna glava 2024/25
Moravče so najlepše

FRANOVI PIŠKOTI

Sestavine:

- 1 kg moka
- 2 zavitka pecilnega praška
- 2 zavitka vaniljevega sladkorja
- 25 dag surovega masla ali margarine
- 30 dag sladkorja
- 4 jajca

Postopek:

- Penasto umešamo jajca, dodamo na koščke narezano zmečano maslo, sladkor in vaniljev sladkor. Vse dobro zmešamo, da dobimo gladko maso.
- Postopoma dodajamo moko, ki smo ji primešali pecilni prašek.
- Zgnetemo krhko testo, ki ga razvaljamo in iz njega z modelčki izrezujemo Franove piškote.
- Zložimo jih na pomaščen pekač in pečemo pri temperaturi od 160 do 180 stopinj.
- Ko jih vzamemo iz pečice, jih z lopatco takoj pobereemo s pekača in damo v posodo, kjer naj se ohladijo.
- Hladne piškote damo v kovinsko ali plastično škatlo, da se ne zmečajo.
- Če jih hranimo v hladnem prostoru, ostanejo sveži tudi 2 meseca.

Opomba:

Letak je nastal kot produkt pri projektu Turizmu pomaga lastna glava TZS v letu 2024/25.

Priloga 4: Stojnica

